แนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย[๑]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ และมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการพัฒนากฎหมายโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในแนวทางนี้ “หน่วยงาน” หมายความว่า หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

ข้อ ๒ กฎหมายใดมีผู้รักษาการตามกฎหมายร่วมกันหลายคน การกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ให้กระทำโดยการปรึกษาหารือร่วมกัน ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ให้เสนอนายกรัฐมนตรีวินิจฉัย โดยนายกรัฐมนตรีจะขอให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายเสนอความเห็นเพื่อประกอบการวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๓ ให้หน่วยงานประเมินผลสัมฤทธิ์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ และดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในแนวทางนี้ด้วย

ข้อ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่มีเหตุที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ โดยให้ประเมินว่าการบังคับใช้กฎหมายได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนั้นมากน้อยเพียงใด คุ้มค่ากับภาระที่เกิดขึ้นแก่รัฐและประชาชนหรือไม่ หรือมีผลกระทบอื่นอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือไม่ เพียงใด ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังต่อไปนี้

(๑) การมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น โดยยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ล้าสมัย หรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน

(๒) การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ

(๓) การลดความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันของกฎหมาย

(๔) การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

(๕) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ข้อ ๕ การรับฟังความคิดเห็นประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างน้อยต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลหรือความคิดเห็นจากผู้ซึ่งมีสิทธิหรือหน้าที่หรือได้รับผลกระทบที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งหน่วยงานที่ปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

---

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖/ตอนที่ ๑๓๒ ก/หน้า ๙/๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

ให้หน่วยงานดำเนินการรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบกลาง และจะใช้วิธีการอย่างหนึ่งหรือหลายวิธีดังต่อไปนี้ด้วยก็ได้

(๑) การรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานนั้น

(๒) การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น

(๓) การสัมภาษณ์ หรือการเชิญให้เข้าร่วมชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็น

(๔) การสำรวจความคิดเห็น

(๕) วิธีการอื่นใดที่หน่วยงานเห็นว่าเหมาะสม

ข้อ ๖ ในการรับฟังความคิดเห็นให้หน่วยงานประกาศวิธีการรับฟังความคิดเห็น ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดในการรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งข้อมูลประกอบการรับฟังความคิดเห็น ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมประเด็น ดังต่อไปนี้

(๑) วัตถุประสงค์ของการมีกฎหมาย

(๒) มาตรการสำคัญของกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา

(๓) ประโยชน์ที่คาดว่าประชาชนจะได้รับจากการมีกฎหมาย

(๔) ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย สถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย

การดำเนินการรับฟังความคิดเห็นนอกจากที่กำหนดไว้ในแนวทางนี้ ให้นำหลักเกณฑ์หรือคำแนะนำเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการจัดทำร่างกฎหมายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗ การประเมินผลสัมฤทธิ์ต้องดำเนินการอย่างรอบด้านและเป็นระบบ โดยพิจารณาผลสัมฤทธิ์ตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับหรือวันที่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ครั้งก่อน จนถึงวันที่มีเหตุต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ครั้งนี้ ในกรณีที่กฎหมายใดมีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย ต้องนำรายงานนั้นมาประกอบการพิจารณาด้วย

การประเมินผลสัมฤทธิ์ตามมาตรา ๓๔ (๒) และ (๓) หน่วยงานอาจประเมินผลสัมฤทธิ์เพียงบางเรื่องตามที่คณะกรรมการพัฒนากฎหมายมีข้อเสนอแนะหรือตามที่กำหนดในกฎกระทรวงได้

ข้อ ๘ ให้หน่วยงานจัดทำรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามแบบแนบท้าย ๑ ในกรณีที่หน่วยงานประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎเป็นการเฉพาะ ให้จัดทำรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎตามแบบแนบท้าย ๒

ในการจัดทำรายงานให้ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย กระชับ ครบถ้วน และตรงประเด็น ทั้งนี้ หน่วยงานต้องระบุข้อมูล สถิติ หรือข้อเท็จจริงที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ประกอบการให้เหตุผลในการประเมินไว้ด้วย

ข้อ ๙ การดำเนินการในเรื่องใดที่ต้องกระทำผ่านระบบกลาง ถ้าระบบกลางยังไม่อาจใช้งานได้

(๑) ให้หน่วยงานดำเนินการผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานไปพลางก่อน

(๒) ให้หน่วยงานแจ้งผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายทราบด้วย

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่หน่วยงานมีปัญหาอุปสรรคไม่อาจปฏิบัติตามแนวทางนี้ได้ จะเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมายเพื่อขอยกเว้นหรือปฏิบัติเป็นอย่างอื่นเป็นกรณีไปก็ได้ เมื่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมายเห็นควรให้ยกเว้นหรือปฏิบัติเป็นอย่างอื่นแล้ว ให้หน่วยงานได้รับการยกเว้นหรือปฏิบัติเป็นอย่างอื่นได้ ในการนี้ คณะกรรมการพัฒนากฎหมายจะกำหนดให้หน่วยงานอื่นได้รับการยกเว้นหรือปฏิบัติเช่นเดียวกันด้วยก็ได้

แบบแนบท้าย ๑

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ....(ระบุชื่อกฎหมาย)....

ส่วนที่ ๑
ข้อมูลเบื้องต้น

๑. หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์.....

๒. หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย.....

๓. ผู้รักษาการตามกฎหมาย.....

๔. เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด

☐ ได้รับหนังสือร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการร้องเรียนหรือมีข้อเสนอแนะ).....

☐ ได้รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการพัฒนากฎหมายในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการเสนอแนะให้ประเมิน).....

☐ อื่น ๆ คือ.....

๕. วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์.....โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....

๖. รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้.....

๗. รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ).....

ส่วนที่ ๒
การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

๘. กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด.....

๙. มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....

๑๐. กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร.....

๑๑. กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด.....

๑๒. ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....

๑๓. กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)

- เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน
- ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม
- เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันหรือการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ
- มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาวะ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

.....

๑๔. มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร.....

๑๕. มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร.....

ส่วนที่ ๓
การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

๑๖. กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร.....

๑๗. มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด.....

๑๘. การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร.....

ส่วนที่ ๔
ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๑๙. การรับฟังความคิดเห็น

☐ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

☐ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....
ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร.....

๒๐. ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่.....

๒๑. หน่วยงานได้

๒๑.๑ ออกกฎหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร.....

๒๑.๒ ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร.....

๒๒. ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๒๒.๑ กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร.....

๒๒.๒ หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร.....

๒๒.๓ ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมายอย่างไร.....

๒๒.๔ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่.....

๒๓. กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากร ที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร.....

๒๔. สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหรือไม่ อย่างไร.....

๒๕. สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้ว

ลงชื่อ .....

(.....)

หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่จัดทำรายงานนี้

วัน/เดือน/ปี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ.....

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ.....

โทร. .....

อีเมล.....

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ....(ระบุชื่อกฎ)....

ส่วนที่ ๑
ข้อมูลเบื้องต้น

๑. หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์.....

๒. หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎ.....

๓. ผู้รักษาการตามกฎหมาย.....ผู้ออกกฎ.....

๔. เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด

☐ ได้รับหนังสือร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการร้องเรียนหรือมีข้อเสนอแนะ).....

☐ ได้รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการพัฒนาหมายในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการเสนอแนะให้ประเมิน).....

☐ อื่น ๆ คือ.....

ส่วนที่ ๒
การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎ

๕. กฎนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด.....

๖. มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎนี้ คือ.....

๗. กฎนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร.....

๘. กฎนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด.....

๙. ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎนี้ คือ.....

๑๐. กฎนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎ โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)

- เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน
- ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

- เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันหรือการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ
- มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาวะ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

.....

๑๑. มีสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎอย่างไร.....

๑๒. มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎนี้หรือไม่ อย่างไร.....

ส่วนที่ ๓
การตรวจสอบเนื้อหาของกฎ

๑๓. กฎนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายหรือกฎอื่นหรือไม่ อย่างไร.....

๑๔. มีการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด.....

๑๕. กฎเกณฑ์เกี่ยวกับระบบอนุญาตและการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในกฎนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร.....

ส่วนที่ ๔
ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ

๑๖. การรับฟังความคิดเห็น

☐ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

☐ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....
ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎนี้หรือผลกระทบของกฎนี้อย่างไร.....

๑๗. ผลสัมฤทธิ์ของการตรากฎ

๑๗.๑ กฎนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร.....

๑๗.๒ หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร.....

๑๗.๓ ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎอย่างไร.....

๑๗.๔ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่.....

๑๘. กฎนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหรือไม่ อย่างไร.....

๑๙. สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎนี้หรือกฎหมายที่ให้อำนาจในการออกกฎหรือไม่ อย่างไร.....

๒๐. สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎ หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้ว

ลงชื่อ .....

(.....)

หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่จัดทำรายงานนี้

วัน/เดือน/ปี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ.....

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ.....

โทร. .....

อีเมล.....